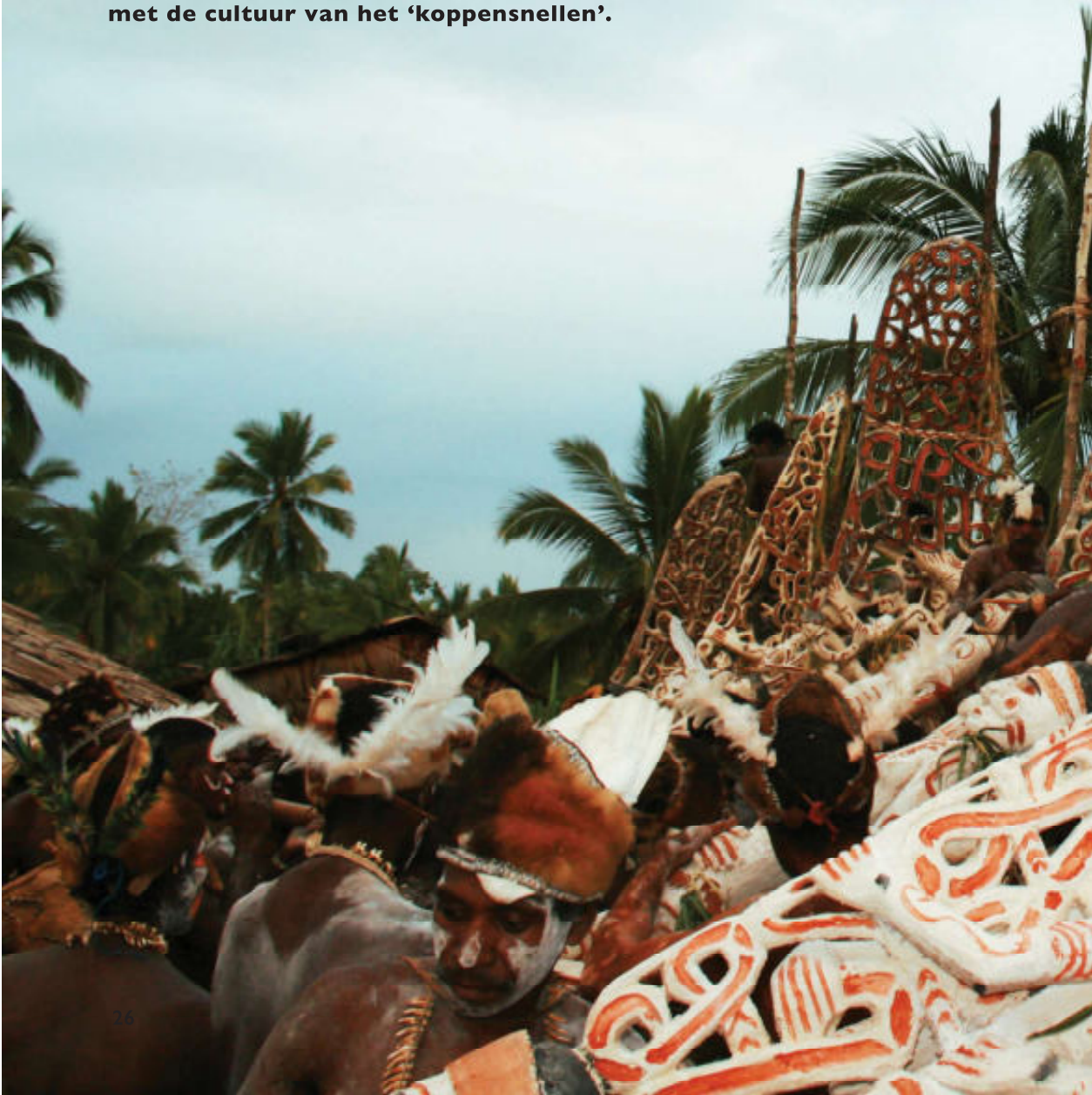

Voorouderbeelden van de Asmat

Bisjpalen

Het meest indrukwekkende houtsnijwerk van de Asmat zijn de zogenaamde bisjpalen. De palen worden gebruikt bij het bisjfeest, een afscheidsritueel voor onlangs overleden dorpsgenoten. Ze zijn onlosmakelijk verbonden met de cultuur van het 'koppensnellen'.

De opstelling van een aantal
bisjpalen voor een bisjfeest.
Foto Holmes Museum Wkimedia

Foto Tropenmuseum Amsterdam

De Asmat, letterlijk ‘het volk van de bomen’, leven in het moerasgebied langs de zuidkust van de provincie Papoea op Nieuw-Guinea en meer landinwaarts. Rond 1980 leefden er circa 40.000 Asmat verspreid over het gebied in zo’n 118 van elkaar geïsoleerde dorpjes, die alleen per boot te bereiken zijn.

De voorouderbeelden werden met name gemaakt door de Bismam, Simai en Becembub, die in de Bisjmam vallei in centraal Asmat leven.

Doodgaan wordt door de Asmat gezien als iets onnatuurlijks. Of het gebeurt door geweld of door een magische kracht. Maar steeds betekent de dood het verlies van levenskracht, die herwonnen moet worden door het opeten van de hersenen van gedode vijanden. Bovendien geloven de Asmat dat de geesten van de gedode personen de levenden niet met rust laten zolang hun dood niet gewroken is. Naarmate er meer mensen overleden zijn en er dus meer levenskracht verloren is gegaan, wordt de situatie kritiek en besluit men een bisjfeest te organiseren. Hieraan kunnen meerdere verwantschapsgroepen meedoen en zich aldus verplichten tot het wreken van de doden. Sinds het ritueel van het ‘koppensnellen’ in de jaren 50 van de vorige eeuw verboden is en voor zover men weet niet meer voorkomt, staat het bisjfeest meer in het teken van de voorouderverering.

Voorouderpalen

Een bisjpaal bestaat uit een aantal op elkaar staande figuren, die de onlangs overleden dorpsgenoten voorstellen. De palen zijn vier tot wel twaalf meter hoog en worden gesneden uit de stam van

een wilde nootmuskaatboom (*Myristica fatua*). Ze worden gemaakt om de geest van de doden te visualiseren en hun reis naar de andere wereld, *Safan*, mogelijk te maken.

Tijdens het maken van de paal wordt de ziel van de overledene in de paal gelokt door de geur van het hout.

Bovenaan steekt een vlagvormig uitsteeksel uit, dat gemaakt is van een van de steltwortels van de boom. Tijdens het snijden van de voorouderpaal wordt de onderkant van de boom de bovenkant van de bisjpaal. Sommige

experts denken dat dit een symbolische betekenis heeft, die te maken heeft met de tussenwereld waarin de geesten van pas gestorven mensen verblijven en met hun overgang naar Safan.

De tsjemen

Het vlagvormige uitsteeksel wordt *tsjemen* (letterlijk penis) genoemd en staat voor vitaliteit en vruchtbaarheid. De bovenste figuur van de bisjpaal is altijd een man, waar de tsjemen in plaats van zijn geslacht uitsteekt.

De S-vormige en gekrulde motieven, die met open houtsnijwerk in de tsjemen gemaakt zijn, stellen vooroudersymbolen voor. Het zijn geabstraheerde diermotieven zoals de kop van een Neushoorn-

vogel (*Rhyticeros undulatus*) of de staart van de Koeskoes (*Phalanger orientalis*), een buideldier met een sterk spiraalvormige staart. Als er kleine menselijke figuren zijn opgenomen in de tsjemen, dan stellen zij overleden kinderen voor.

De onderste figuur van de bisjpaal staat vaak op een gestileerde prauw. Deze kano brengt de geesten van de tussenwereld, waar ze zich direct na hun dood bevinden, naar de andere wereld. Soms wordt er voedsel in de prauw gedaan voor tijdens de reis.

Verwanten van de (ge)dode personen beschilderen de figuren van de bisjpaal met wit, rood en zwart pigment.

Foto's Spencer & Carol 2015

Unieke foto's van Gerbrands

Deze foto's zijn gemaakt door A. A. Gerbrands. Gerbrands werd in 1917 geboren op Celebes, studeerde Indologie (een opleiding tot koloniaal bestuursambtenaar) in Leiden en verdiepte zich tijdens zijn studie ook in antropologie. Na WO II ging hij werken bij het Rijksmuseum voor Volkenkunde en werd er uiteindelijk adjunct-directeur. Daarna, in 1966, werd hij hoogleraar Culturele Antropologie aan de universiteit van Leiden.

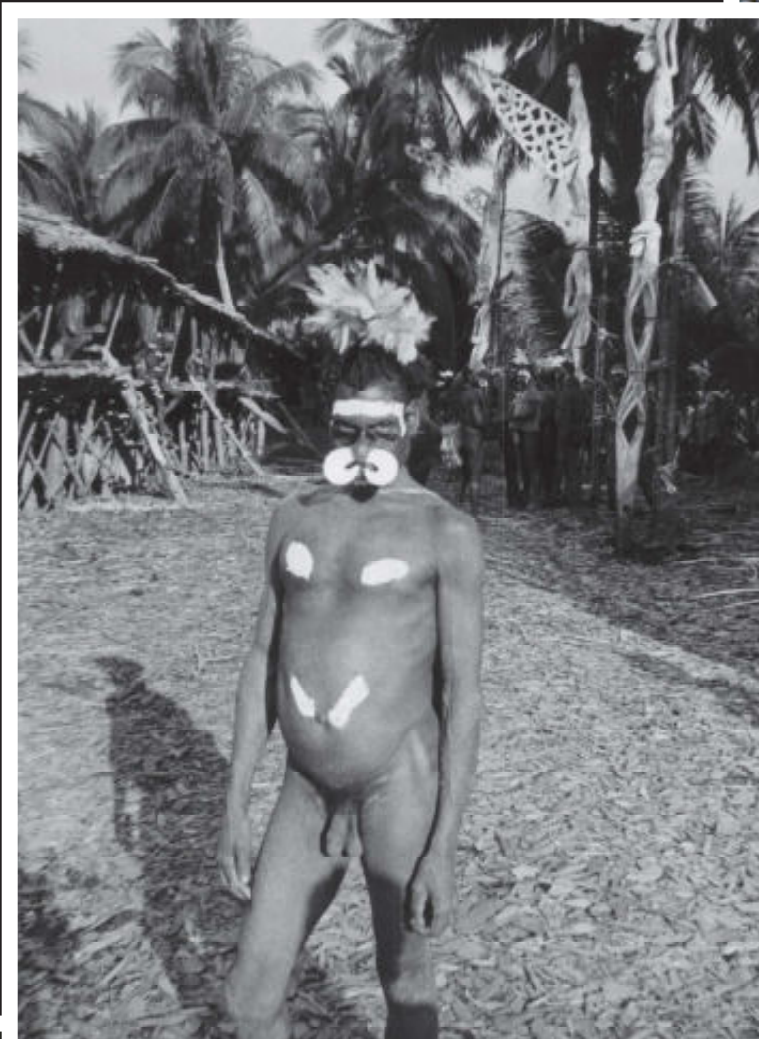
In 1961 deed hij veldwerk in het Asmat-gebied en maakte er talloze foto- en filmopnamen. Dit resulteerde onder meer in het boek *Wow-ipits: Eight Asmat Woodcarvers of New Guinea* en de film *Matjemosh*.

Hij bracht met name de verbinding tot stand tussen materiele cultuur en visuele methoden.

Deze unieke foto's zijn er enkele uit een serie over het vervaardigen van bispalen, die Gerbrands in het dorp Amanamkai gemaakt heeft.

Met dank aan de Stichting Nationaal Museum van Wereldculturen.

Op de grote foto staat hout-snijder Ajowmien uit het dorp Omadesep voor een drietal voltooide bispalen met links het op palen staande lange mannenhuis. Ajowmien is beschilderd met kalk, versierd met witte veren en heeft het voor de Asmat kenmerkende uit schelp (*Melo melo*) vervaardigd neustussenschot. Coll.nr. RV-100390-25.

Met een stokje wordt rode kleurstof aangebracht in de groeven van het snijwerk van een paal die bestemd is voor Gerbrands. Coll.nr. RV-10388-69.

Ndojokor kapt een boom met een steltwortel voor het maken van een bisjpaal. Let op de vele omringende dunne steltwortels. Coll.nr. RV-10388-10.

Houtsnijder Mbapmes heeft met een bijl de contouren van de bovenste figuur van de bisjpaal gekapt. Coll.nr. RV-10388-16.

Het bisjfeest

Als besloten is een bisjfeest te organiseren, worden er met veel ceremonieel een of meerdere bomen in het mangrovebos uitgekozen en naar het dorp gehaald. Als de mannen naar het bos zijn vertrokken, leggen de vrouwen beslag op het mannenhuis. Ze vieren dit met getrommel, dans en gezang.

In het bos benaderen de mannen de boom alsof het een vijand is, die gedood moet worden. Als de boom uiteindelijk geveld is, wordt hij direct van zijn bast ontdaan. Hierbij komt er een bloedrood sap vrij, dat lijkt op het bloed dat rijkelijk stroomt als een gedode vijand gevild wordt.

Wanneer de mannen naar het dorp terugkeren, staan de vrouwen hen op te wachten. Ze zijn met alles wat ze vinden konden bewapend en roepen dat ze niets met de mannen te maken willen hebben. Daarbij gooien ze zwarte as in de lucht, hetgeen door de Asmat als een teken van machtsvertoon gezien wordt. Als antwoord hierop slaan de mannen met hun peddels tegen de zijkant van de boten, een angstaanjagend geluid. Aan wal ontstaat er een schijngevecht tussen de vrouwen en de mannen, met als resultaat dat de vrouwen weer naar hun huizen terugkeren.

De eerste bijlslag

De boom of bomen worden vervolgens naar het mannenhuis gebracht. Daar zullen ze door houtsnijders bewerkt worden. Vroeger gebruikten zij werktuigen van steen, dierentanden en schelpen om

het hout te bewerken. Na de Tweede Wereldoorlog kwamen metalen gereedschappen steeds meer beschikbaar, waardoor de paal meer reliëf kreeg en een open karakter. De bisjpalen werden meer driedimensionaal van vorm. Tijdens een feestelijke ceremonie wordt op de dag na aankomst op de plek direct onder de steltwortel de eerste bijlslag in het hout gezet: het snijwerk is begonnen.

Gedurende de zes weken waarin de palen worden gemaakt, vinden er enkele ceremonies plaats, waarbij tussen de verschillende verwantenschapsgroepen voedsel wordt uitgewisseld. Dit bestendigt bestaande of verbindt nieuwe relaties. In deze periode mogen de vrouwen en kinderen de paal niet zien.

Gelijk met het vellen van de wilde nootmuskaatboom zijn er in het moeras ook een aantal sagopalmen omgehakt. Gedurende de zes weken waarin de bisjpaal gemaakt wordt, ontwikkelen de in de gekapte sagopalmen gelegde eitjes van een boktor zich tot proteïnerijke larven.

Wanneer het snijden van de figuren van de bisjpaal klaar is en de sago-larven voldoende gegroeid zijn, bepaalt het dorpshoofd het moment waarop de bisjpaal of -palen opgesteld gaan worden.

Ook een rite de passage

Het belangrijkste deel van de ceremonie, het opstellen van de bisjpaal, werd vroeger altijd gevolgd door een 'koppensneljacht' en de daaraan verbonden initiatie van de jonge mannen. Op enkele bisjpalen van het Tropen

museum zijn ook mannen te zien, die een schedel voor hun kruis houden, wat precies de houding is van de jongens tijdens de initiatie. In deze houding wordt een connectie gelegd tussen het doden en onthoofden enerzijds en het volwassen worden van het lichaam anderzijds. De jonge mannen nemen na het hele ritueel de plaats in van de overledenen, waardoor de levenskracht in het dorp weer compleet wordt (J. Hensel, pers. comm. 17 sept. 2018). Op de ochtend waarop de bisjpaal wordt opgesteld beschilderen de verwanten van de (ge)dode personen de lichamen van de gebeeldhouwde figuren met wit pigment (de kleur van de dode zielen). De haren met zwart pigment (de kleur van de schoonheid) en de symbolen met rood pigment (de kleur van de agressieve kracht). Met dit beschilderen worden de figuren op de voorouderpaal beziel. Vroeger vermengde men hiervoor het verhitte lichaamsvet van het gedode slachtoffer met roet en bracht dit aan op de wenkbrauwen van de gebeeldhouwde figuren. De hele paal kan dan nog versierd worden met Sagobladeren, sierkwastjes van vezels, Casuaris-veren en andere versieringen.

Het hoogtepunt

Aan het begin van de middag komen de dorpsbewoners samen bij het mannenhuis en wordt de bisjpaal met de tsjemen naar voren naar buiten gebracht. De aanwezigen begroeten de paal met gejuich, tromgeroffel en dans. De paal of palen worden in een daarvoor gemaakte stel-

lage gezet. Tijdens het bisjfeest staan ze tegenover het mannenhuis opgesteld met de tsjemen naar de rivier gericht. Via de rivier kom je namelijk bij de zee en achter de zee bevindt zich Safan, het rijk van de voorouders. Naast de stellage waar de paal in geplaatst is, worden versierde peddels geplaatst, die de zielen kunnen gebruiken tijdens hun reis naar Safan. Aan alle uitgebeelde figuren worden grote porties eten gegeven. Vervolgens wisselen de verwantschapsgroepen kleine geschenken en spijsen uit en besluiten ze dit deel van de ceremonie met een gezamenlijke maaltijd.

Gedurende de tijd dat de bisjpaal opgesteld staat bij het mannenhuis, scheppen de mannen op over hun heldhaftige daden en voeren schijngevechten uit. Dit onderdeel van de ceremonie is bedoeld om de geesten van de overledenen, die in de paal zijn uitgebeeld, ervan te overtuigen dat de mannen in staat zijn hen te wreken. Hierdoor zijn de zielen bereid permanent naar het rijk van de voorouders te gaan. Vroeger bleef de paal staan tot de doden gewroken waren en er evenveel koppen van de rivaliserende stam gesneld waren als er mensen overleden waren.

Na afloop van het feest wordt de paal door de directe verwanten, met uitsluiting van de overige dorpsbewoners, naar het sago-moeras gebracht. Nadat zij de geesten nadrukkelijk gesommeerd hebben om naar hun definitieve bestemming te vertrekken, wordt de bisjpaal met een bijl in stukken gehakt. De brokstukken van de paal worden met sagobladeren

bedekt en zullen in snel tempo verderen. De bovennatuurlijke kracht van de bisjpaal wordt op deze manier aan de sagopalmen gegeven.

Tegenwoordig

De bisjpalen zijn tegenwoordig nog wel een onderdeel gebleven van het bisjfeest, maar aan de ceremonie is geen ‘koppensnel’ ritueel meer verbonden. Het feest is bedoeld om de geesten van de overledenen te begeleiden op hun weg naar de andere wereld.

Veel palen worden na afloop van de ceremonie niet meer naar het sagomoeras gebracht, maar verkocht aan handelaren of toeristen. Ook worden er palen uitsluitend voor de handel gesneden, palen die geen enkele rol in de Asmat-samenleving hebben gespeeld. Hoewel er kleinere bisjpalen bekend zijn, die vroeger permanent bij de vuurplaats stonden en die de functie hadden van voorouderbeelden, zullen ook de voor de handel gesneden bisjpalen kleiner zijn dan de originele. Deze zijn immers zo groot, dat ze in geen enkel particulier huis opgesteld kunnen worden.

maureenhulshoff@gmail.com

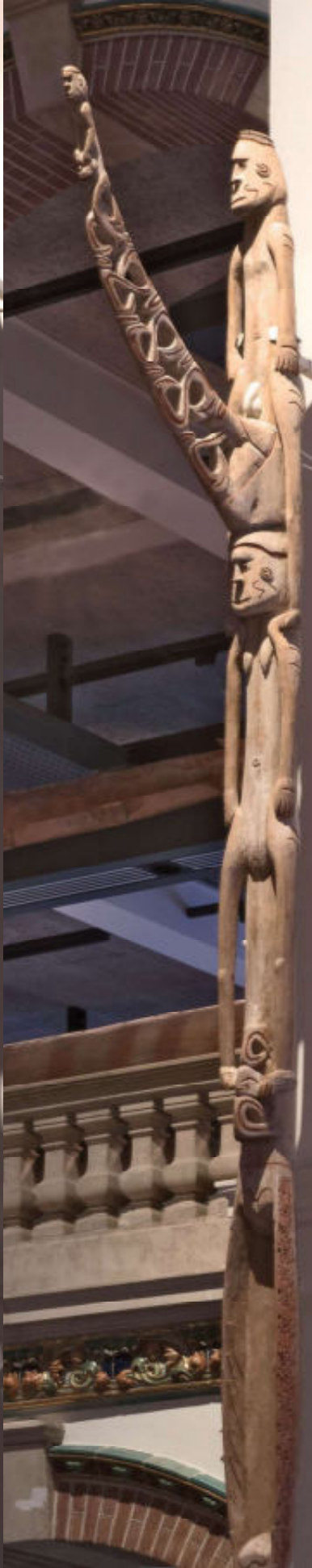
Bronnen

- Anonymus (1976). *70 jaar Asmat houtsnij kunst*. Rijksmuseum voor Volkenkunde, afd. Breda
- Anonymus (2015). *Voorouderpaal van Koppensnelersstam naar Oudenbosch*. Museum op Zicht, 27e jaargang nr 54. Natuurhistorisch en Volkenkundig museum Oudenbosch
- Helfrich, K. et al. (1995). *Asmat. Mythos und Kunst im Leben mit den Ahnen*. Staatliche Museum zu Berlin – Preussischer Kulturbesitz
- Herreman, F. (2009) *Oceanië, tekens van rituelen, symbolen van gezag*. Wereldmuseum Mercatorfonds
- Smidt, D. (ed.) (1993) *Asmat Art. Woodcarvings of Southwest New Guinea*. Amsterdam: C. Zwartenkot
- Zee, P. van der (2007). *Bisjpalen; een woud van magische beelden*. Amsterdam: KIT Publishers

DE RESTAURATIE

VAN BISJPALEN

Restaureren onder toezicht oog van het publiek

Van 22 januari tot 13 april 2018 zijn in de Lichthal van het Tropenmuseum (onderdeel van het Nationaal Museum van Wereldculturen) tien bisjpalen geres- taureerd, omdat de afwerkklagen op de palen verloren dreigden te raken. Ook waren de bisjpalen bedekt door een dikke laag stof, verzameld tijdens de vele jaren van opstelling in het museum. De directe aanleiding van dit project was een nieuwe vaste tentoonstelling waar de palen een prominente plaats innemen. Ook gaan er een aantal op reis naar andere musea.

Voor ruim tien weken was er in de monumentale Lichthal van het Tropenmuseum een voor het publiek toegankelijk restauratie-atelier ingericht. Restaureren op zaal komt niet vaak voor, maar door de grootte van de objecten kon de behandeling niet plaatsvin- den in het atelier. Bovendien was het een unieke mogelijk- heid de museumbezoeker een kijkje achter de schermen te geven. Het restauratieteam werkte iedere dag op zaal en bestond uit twee restaurato- ren van het Tropenmuseum (Jessica Hensel en Martijn de Ruijter) en vier zelfstandi- gen (Silvia Schmedding-van de Goorberg, Heleen van Eendenburg, Lise Wolfert en Charlotte Lammers).

Het bisjpalen-project

Het doel van het project was het conserveren van de bisjpalen, waarbij de huidi- ge staat wordt behouden en verder verval van de objecten wordt tegengegaan. Door de behandeling wordt de conditie van het object gestabiliseerd. Hierdoor kunnen de bisjpalen tentoongesteld worden en is een toekomstige reiniging mogelijk zonder schade te veroorzaken aan de verflagen. Eén van de bisjpalen gaat nu

op reis naar de The Royal Academy of Arts in Londen (2018) en Musée du quai Branly in Parijs (2019).

De herkomst

Het merendeel van de bisjpalen is in of rond het jaar 1954 gekocht door etno- grafica verzamelaar en handelaar C.M.A. Groenevelt (1899-1973), in opdracht van het Wereldmuseum in Rotterdam en het Tropenmuseum in Amsterdam. Deze Nederlandse musea hebben de grootste collectie bisjpalen ter wereld (Van der Zee, 2007). Groenevelt was in de jaren 1951-1956 en 1957-1962 op expeditie in Nederlands Nieuw-Guinea met zijn vrouw en verzamelde in die tijd veel objecten uit de regio, waaronder 34 bisj- palen (Hollander, 2007). De Nederlandse musea hebben deze palen verzameld, omdat zij bang waren dat de Asmat rituelen en de daarbij horende snijkunst verloren zouden gaan door een aankom-

end verbod door de Indo- nesische overheid in 1963 op alle traditionele ceremonies en rituelen.

De geres taureerde bisjpalen komen uit de Asmat cultuur in het Zuidwesten van Nieuw Guinea en een enkele paal (mbitoro) komt uit de Ka- moro-cultuur in het Mimik- agebied uit het zuiden van Nieuw-Guinea.

Het materiaalgebruik van de bisjpalen maakt duidelijk dat de palen slechts tijdelijk func- tioneren en dit staat lijnrecht tegenover de wens van het museum om de bisjpalen te behouden.

Restauratie of conservering?

Conserveren is anders dan restaureren. Bij restauratie wordt teruggegaan naar een staat waarin een object eerder verkeerde, bijvoorbeeld de staat toen het net voltooid was. Restauratie zou beteke- nen dat er veel nieuwe onder- delen opnieuw worden bijge- maakt en dat er opnieuw verf wordt aangebracht, wat zorgt dat het uiterlijk ingrijpend

Vier restauratoren op zaal in de Lichthal van het Tropenmuseum aan het werk.

verandert. In het atelier van het Tropenmuseum voeren we hoofdzakelijk een conservering uit van de etnografische objecten. Dat betekent dat de huidige staat wordt behouden en verder verval wordt voorkomen. We willen graag laten zien hoe de objecten er nu uitzien, met alle historische veranderingen en gebruikssporen die daarbij horen. De behandelingen die we uitvoeren zijn een afweging op het gebied van wetenschappelijk onderzoek, restauratie-ethiek en de conditie van de objecten. De objecten worden ook behouden door preventieve conservering, zoals de regulering van klimaat en licht in het museum.

De behandeling

De eerste fase van het project bestond uit onderzoek naar de bisjpalen. Materiaal, techniek, conditie, context en betekenis verschillen per object. Dit betekent dat ieder object opnieuw onderzocht en bekeken moet worden. Het oppervlak is onderzocht met een digitale microscoop (een Dino-Lite microscoop van de serie EDGE met de software DinoCapture 2.0.) die we hebben aangesloten op een groot beeldscherm, (foto 1) waardoor we de oorspronkelijke verflagen, afwerkingen, schades en oude restauraties goed konden onderscheiden. Op deze bevindingen is het behandelplan gebaseerd.

De tweede fase van het conserveren was het reinigen van het oppervlak. In de loop der

1. Via de Dino-Lite microscoop is op het scherm de behandeling die Heleen uitvoert goed te volgen.

2a. en 2b. De bisjpaal is bedekt met een dikke laag stof en vuil.

3. Silvia en Heleen bezig met het reinigen van het oppervlak van een bisjpaal.

Foto Carly Wollaert

4. Goed is te zien welk deel al schoongemaakt is en wel niet, detail Komoro-paal.

tijd is er veel museumstof op de palen gekomen, dat soms meer dan 1 cm dik aanwezig was (foto 2a en 2b). Het is heel belangrijk dit vuil te verwijderen, omdat stof hygroscopisch is en vocht en insecten aantrekt. Zowel vocht als insecten kunnen blijvende schade veroorzaken op kunstobjecten. Vuil dat vochtig wordt kan bijvoorbeeld in het object trekken, waardoor het niet meer te verwijderen is en blijvende schade geeft (foto 3). Dit heeft ook te maken met het poreuze karakter van de Asmat verf, waardoor vuil makkelijk kan indringen. Ook heeft reiniging een esthetisch aspect: de kleuren en de afwerkklagen worden veel beter zichtbaar (foto 4).

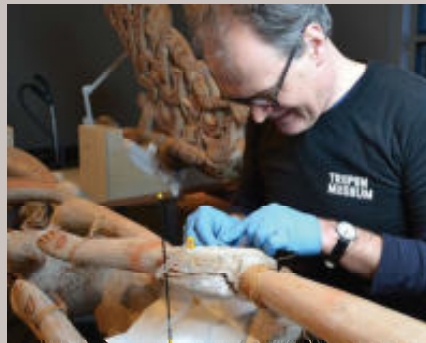
Omdat het gehele oppervlak watergevoelig is, zijn er alleen droogreinigingsmethoden gebruikt. Er is hierbij gekeken naar opname van vuil, residuen van het reinigingsmiddel, hanteerbaarheid, polijstende werking en dichtheid van de restauratiematerialen. Het team heeft voornamelijk een restauratiespons gebruikt op basis van gevulkaniseerd rubber. De grootste uitdaging van het reinigen was het zeer gevoelige verfoppervlak en de gebruikssporen. Centimeter voor centimeter is het vuil verwijderd, soms onder hoge vergroting, om de verflagen niet te beschadigen. Tijdens het reinigen is goed gekeken wat we verwijderden. Aangezien het wenselijk is om alleen museumvuil te verwijderen en dit is soms moeilijk te onderscheiden van materiaal uit Papua Nieuw-Guinea.

Minimal intervention

De derde fase bestond uit het verbeteren van de constructie. Sommige onderdelen van de bispalen waren afgebroken of gescheurd. Waar dit nodig was om de constructie stabiel te maken, zijn deze onderdelen met steurlijm vastgezet. Ook zijn enkele plekken waarin veel wormgaten zitten gestabiliseerd door het aanbrengen van een verdunde lijm en het opvullen van hout (foto 5). Het uitgangspunt van deze behandeling was minimal intervention: waar het niet nodig is voor de stabiliteit voegen we niets toe. Om deze reden verwijderen we geen oude restauraties, behalve als ze schadelijk zijn voor het object of visueel heel storend zijn of in Nederland zijn toegevoegd.

Het consolideren

De vierde en langste fase van de behandeling bestond uit het consolideren van de verf: het vastzetten van de pigmenten. Verf bestaat in Europa vaak uit pigment, bindmiddel en een vulstof (bijvoorbeeld loodwit, olie en krijt). De verf uit de Asmat cultuur bestaat echter vaak alleen uit pigment, die is vermengd met water of plantensappen om het smeerbaar te maken. Dit grote verschil maakt het conserveren van objecten uit Papua Nieuw-Guinea zo uitdagend. Als pigmenten zijn waarschijnlijk gemalen schelpen gebruikt voor de witte kleur, rode oker of gemalen bast van de mangrove boom voor rood en houtskool voor de kleur zwart. Dit kan op

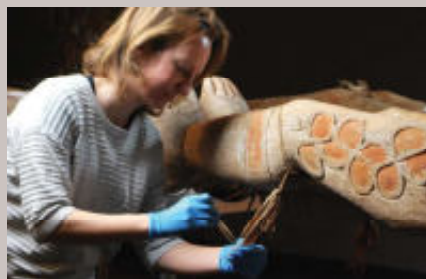
5. Het vullen met balsahout voor het lijmen van een losse voet door Martijn.

6. Fragiele en afschilferende verflagen die geconsolideerd moeten worden om verfvlies te voorkomen.

7. Silvia brengt met een ultrasone vernevelaar een waternevel aan op de plek waar ze pigmentresten met lijm heeft vastgezet.

8. Jessica consolideert de vezelversiering door versteviging aan te brengen met Japans papier en tarwestijfsel.

basis van literatuuronderzoek aangenomen worden. De pigmenten zijn (nog) niet geanalyseerd.

Op de bispalen waren alle verflagen poederend en de hechting op de houten drager was slecht, waardoor de verf los op het object lag. Om verfvlies tegen te gaan is de verf vastgezet met een consolidant (lijm) op basis van methylcellulose. De consolidant is gekozen met het idee de karakteristieke eigenschappen van de oorspronkelijke verf niet te veranderen, zoals de matheid, de kleur, de porositeit, de transparantie en de oppervlaktestructuur. Een ander belangrijk aspect is de stabiliteit van de consolidant, bijvoorbeeld dat de lijm niet verkleurt in de loop der tijd of blijvende schade aan het oppervlak aanricht.

Met een penseel is heel voorzichtig de consolidant aangebracht. Om vochtkringen op het watergevoelige oppervlak te voorkomen is er ook gebruikgemaakt van een ultrasone vernevelaar, waarmee gedemineraliseerd water verneveld wordt (foto 7).

De vijfde fase was het consolideren van plantenvezels (foto 8). Tijdens het ritueel zijn er grassen vastgeknoopt en gevlochten aan de bispalen als versieringen. Deze grassen zijn bros geworden en daarom geconsolideerd. De vezels zijn verstevigd met Japans papier en verschillende consolidanten (methylcellulose en tarwestijfsel) om verlies te voorkomen.

Fotograferen, documenteren en informeren

De laatste fase was fotografie en documentatie. Bij ieder object is het heel belangrijk behandelingen te documenteren, zodat altijd duidelijk is wat toegevoegd en wat origineel is. In het Tropenmuseum wordt alles vastgelegd door middel van fotodocumentatie en rapporten, die verwerkt worden in ons digitale collectie-managementsysteem en zo toegankelijk blijven voor restauratoren en onderzoekers.

Al deze behandelingen zijn uitgevoerd in de museumzaal, waar bezoekers te allen tijde omheen konden lopen en vragen konden stellen aan de restauratoren. Hierdoor bleven de indrukwekkende bisjpalen zichtbaar in het museum. De bezoekers keken onder hoge vergroting live mee met de conserveringsbehandeling via de Dino-Lite microscoop die op een beeldscherm was aangesloten. Ook waren interviews te zien met de restauratoren Jessica Hensel en Martijn de Ruijter, de conservator Oceanië Wony Veys en mensen uit de Asmat-cultuur.

Museumbezoekers

De bezoekers waren zeer geïnteresseerd en stelden veel vragen over de behandeling en de materialen, maar ook over de historie en de betekenis van de palen. Dit maakte het conserveringswerk interactief voor zowel bezoeker als restaurator. Het museum werd er volgens een bezoeker 'toegankelijker, menselijker en warmer' door zoals te lezen was ophet flip-over board waar bezoekers hun vragen konden stellen over de restauratie.

Zes bisjpalen zijn weer teruggeplaatst in een nieuwe steun in de Lichthal van het Tropenmuseum.

Na dit project zien de bisjpalen er niet alleen mooier uit, ze zijn ook voor de komende tijd voor verder verval behoed.

jessica.hensel@wereldculturen.nl

*Jessica Hensel is restaurator in dienst van het Tropenmuseum Amsterdam en docent restauratie en conservering aan de Universiteit van Amsterdam.

Van boven naar beneden:
De opstelling in de Lichthal van het Tropenmuseum.

Heleen geeft uitleg bij de film van Roy Villevoye.

Bezoekers volgen op het scherm live de restauratie.

Bronnen

Zee, P. van der (2007). *Bisjpalen. Een woud van magische beelden*. Amsterdam: KIT Publishers

Hollander, H. (2007). *Een man met een speurdersneus. Carel Groenevelt (1899-1973), beroepsverzamelaar voor Tropenmuseum en Wereldmuseum in Nieuw-Guinea*. Amsterdam: KIT Publishers.

De Hontheim, A. (2012). *Devil Chasers and Art Gatherers: intercultural encounters with the Asmat*. Louvain-la-Neuve: EME editions